

Д. В. Буряченко
студентка 2 курсу,
спеціальності «Соціальна робота»,
ФПСР ОНУ імені І. І. Мечникова
Науковий керівник:
к. істор. н., доц.
в.о.завідуюча кафедри «Соціальної роботи»
С. В. Гладченко

ФІЛОСОФСЬКО-ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ НА СТАТУС ЖІНОК У СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність. Дискусії щодо зміни ролі жінки в суспільстві, отримання жінкою рівних с чоловіком прав, зміна всієї системи жіночого виховання і освіти, тісно пов'язані з питаннями культурного життя суспільства, є відображенням ідеалів, прагнень людей. Гострота обговорень цих проблем сприяла вивченню філософами таких тем. Таким чином роботи відомих філософів є історичним джерелом для дослідження

поглядів того часу на взаємини чоловіків і жінок, на статус жінки. Аналіз цих джерел дозволяє визначити важливість вивчення становища жінки в системі світогляду людей того часу, його взаємозв'язок з цінностями громадської культури.

Розуміння ролі жінки і ставлення до неї формувалося протягом всієї історії людства і займало значне місце в творчості багатьох мислителів різних епох і філософських напрямків.

Епоха античності була далека від фемінізму. В ті часи більшість чоловіків вважали жінок людьми другого сорту, засобом для продовження роду. Фалес Мілетський, в одному із своїх висловлень, ставив жінку в протиставленні з чоловіком в один ряд з варварами і тваринами.

Однак не всі чоловіки Античності дотримувалися такої думки. Піфагор, навпаки, всіляко підкреслював і відокремлював важливу роль жінки. В своїх роботах він писав про чоловічу силу як початок творчого духу і про жіночу могутність як уособлення пластичності природи. Піфагор вчив жінок того, як любов перетворює серця двох людей у шлюб і яку роль в цьому процесі відіграє дружина[2, с.101].

Послідовники філософа дивилися на світ трохи інакше, вони уявляли його як мікс впорядкованості і хаотичності. При цьому чоловіче вважалось активним, оформленим, а жіноче – пасивним, неоформленим. Вперше таке протиставлення можна побачити в одному зі збережених документів VI ст. до нашої ери, піфагорійці запропонували таблицю пар, в якій були такі протиставлення:

- спокій – рух;
- світло – темінь;
- ліве – праве;
- квадрат – прямокутник;
- добро – зло;
- пряме – криве;
- одне – безліч;

Десятою парою протиставлення став ланцюжок «чоловік-жінка». В теорії чоловікам і жінкам привласнюються суворо певні якості. Якщо перше вважається раціональним, то друге – емоційним [2, с.101].

Платон, в свою чергу, у своїй повісті про створення світу, вважав жінок нижчими створіннями у порівнянні з чоловіками. На його думку, жінка – це сполучна ланка, перехідний елемент еволюції між чоловіком, вищим творінням, і твариною, безмовною худобою.

Варто відзначити, що в деяких роботах філософ ставив жінок нарівні з чоловіками в питаннях виконання одних і тих же обов'язків в ідеальному суспільстві. Наприклад, перші повинні були освоювати військову справу, а другі - брати участь у вихованні дітей. Тобто Платон став першим письменником свого часу, який допустив, що жінка може бути на рівних з чоловіком, займати однакове становище в суспільстві (ідеальному, утопічному) [4, с.96].

Інша утопічна теорія про «друге після найкращого» суспільство зводить жінку до стану приватної власності. В основі її положень лежить андроцентричність поглядів на відносини чоловіків і жінок. При цьому чоловік є господарем, а жінка повинна у всьому йому підкорятися. Звичайно, такий підхід повністю виключає наявність у дружини прав. Вона може тільки стежити за порядком в будинку і рости дітей, причому на побутовому рівні - годувати, прати і т.д. Мати не має права навчати дитину письму, читанню і іншим інтелектуальним знанням - цей почесний обов'язок лягає на плечі чоловіка.

Ще одним прихильником патріархату є Аристотель. Як і його вчитель, Платон в ранніх роботах, він не вважав жінку рівною чоловікові. Перш за все, це пов'язано, на його думку, з недорозвиненістю їх характеру. Філософ звинувачує жінок у відсутності раціональності і, як наслідок, логіки, здатності міркувати, робити обґрунтовані висновки. Єдиною роллю жінки в суспільстві є дітонародження, а цінністю - здатність до

розмноження статевим шляхом. Чоловік же, навпаки, уособлення активного початку, дух, який прагне до нових відкриттів[4, с.96].

Мислителі Середньовіччя також вважали жінок людьми другого сорту. Незважаючи на те, що в епоха Середньовіччя характеризується великою кількістю жінок, які відіграли важливу роль і в світському, і в релігійному житті, нижчий статус жінок був закріплений законодавчо і набув релігійного забарвлення[1, с.3].

Але переломним моментом в історії стала так зване полювання на відьом, яке ініціювала протестантська церква. Такий погляд на гріховність жінки призвів до загибелі тисячі жінок, більшість з яких були звинувачені несправедливо.

В епоху відродження проблемами соціальної ролі жінок у суспільстві почали розглядати гуманісти. Так, в уявній справедливій державі Т.Мора жінка нарівні з чоловіком отримує виховання і освіту, бере участь у виробництві. При цьому вона звільнена від домашніх турбот, так як в «утопічній» державі виховання дітей є справою загальним, також як і інші традиційні домашні функції жінки.

Т. Кампанелла розглядав підвищення суспільної значимості жінок. Він писав, що жінка може брати участь у громадських справах, а крім виховання дітей вона також може займатися воєнним ремеслом [1, с. 4].

ІІІ. Фур'є стверджував, що розширення прав жінки - головний критерій соціального прогресу і критикував своїх колег за їхні анти феміністичні погляди які, на його думку, «натхнені духом гноблення, таємною антипатією до жінок, своїми позбавленими смаку компліментами привчають їх до намагання забути про своє рабство і душать саму думку про дослідження, про те, які права придбали б жінки при соціальному порядку, який зменшив би їхні ланцюги». Французький мислитель вірив в те, що серед жінок з'являться ті, які зможуть припинити постійне приниження своєї статі.

Новий етап в еволюції наукових поглядів на соціальний статус жінки був відкритий французькою революцією, яка разом з

Декларацією прав людини і громадянина проголосила Декларацію прав жінок. Виникли демократичні погляди на проблему становища жінок в суспільстві. Філософи епохи Просвітництва в цілому погоджувалися з таким підходом: Вольтер писав про несправедливість жіночої долі; Дідро вважав, що закони і звичаї є причинами приниження жінок, Монтеск'є вважав, що жінка може і повинна брати участь у суспільному житті.

Але пізніше, в період розвитку німецької філософії проблеми ролі жінок у суспільстві не змогли розвиватися через те, що таким поглядам було притаманне бачити в жінці пасивне начало. Засновник цієї філософії, І.Кант ставить жінку в один ряд з прислугою та неповнолітніми так як вони потребують підтримки свого існування за рахунок інших. Він вважав, що жінка повинна підкорятися чоловікові і єдине на що вона спроможна – це збереження сім'ї та розмноження.

Г.Гегель вважав, що жінка стає по-справжньому цінною та гідною лише тоді, коли вступає в шлюб, і якщо вона має більшу владу над своїм чоловіком, то це призведе до розпаду сім'ї. Щодо політичних прав жінок, то він стверджував, що держава знаходиться у небезпеці, якщо жінка стоїть на чолі уряду, так як вона керується не інтересами широкого загалу, а виключно інтуїцією та випадковими думками [1, с.8].

Ф.Ніцше вважав, що жіноча природа – це покора та служіння чоловікові, а будь-які її спроби щодо отримання свободи – це хвороба. Щодо феміністичних рухів, то, на його думку, це лише озлоблення деяких жінок на інших, більш фізично розвинених і в кращому ступені здатних до народження дітей [5]. Щодо політичних прав, то його погляди були схожими з поглядами Г.Гегеля.

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що починаючи з Античності інтересами, думкою жіночої половини людства ніхто не цікавився. Фактично жінки не мали ніяких прав. Вони не могли брати участь у виборах, здобувати освіту, володіти майном і т.д. У суспільстві панував суворий патріархат, а роль

жінки була другорядною. Її розглядали, як інструмент для продовження роду, причому дружина вважалася власністю чоловіка, а про рівні з ним права мови взагалі не було. Причиною негативного ставлення філософів у своїх працях до жінок є перш за все те, що їхній світогляд на пряму залежав від соціально-економічного стану суспільства, в якому вони жили, з його морально-етичними цінностями і орієнтирами, а праці цих відомих людей були лиш відображення реалій того часу.

У XVII-XVIII століттях настає ера дивовижних королев, цариць, правительок. Саме їхнє існування ставить під сумнів міф про «природне призначення» жінки. Саме у цей період розгортається жорстка боротьба на тему становище жінки в суспільстві, адже з'являються серйозні твори, які спростовують традиційні погляди на жінку і обґрунтовують її право вважатися такою же повноцінною людиною, як чоловік.

Таким чином, незважаючи на деякі відмінності в окремих питаннях, філософська думка в період зі Стародавнього світу до XX століття виходила головним чином з природно біологічного призначення жінки. В усуненні причин пригніченого становища жінки багато мислителів бачили загрозу самим підвалинам суспільства. І ця точка зору мала значний вплив на подальший розвиток соціально-філософських поглядів на суспільний статус жінок, змусивши жінок більш лютіше боротися за свої права, викликаючи нові хвилі фемінізму.

Список використаної літератури

1. Безрукова А. А. Європейська соціально-філософська думка про становище жінки в суспільстві / А. А.Безрукова. – 2016. – №1. – С. 3–8.
2. Вороніна О.А. Основи гендерної теорії і методології // Теорія і методологія гендерних досліджень: курс лекцій / під заг. ред. О. А. Вороніной. М.: МЦГИ - МВШСЭН-МФФ, 2001. С. 101-105.

3. Ніцше та його погляди на жінку [Електронний ресурс]. – 2016.
– Режим доступу до ресурсу:
https://ru.wikipedia.org/wiki/Ницше_и_его_взгляды_на_женщин.
4. Шибаршина О. Ю. Еволюція уявлень про сутність чоловіка і жінки в античній філософії / О. Ю. Шибаршина. // МДТУ. – 2015. – №215. – С. 94–96.
5. Щофілософи говорили про жінок [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу:
<http://www.furfur.me/furfur/culture/culture/165081-philosophers-about-women>.